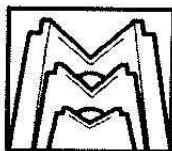

الزامات ضابطین دادگستری در رابطه با حفظ حقوق شهروندی در نظام حقوق کیفری ایران

نویسنده:

زینب نجمی قره قشلاقی

انتشارات استاد شهریار

تهران، ۱۴۰۰

سرشناسه	: نجمی قره قشلاقی، زینب، ۱۳۶۳-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: الزامات ضابطین دادگستری در رابطه با حفظ حقوق شهروندی
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات استاد شهریار، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۵۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۷۷-۳۴-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: ضابطان دادگستری --- وضع حقوقی و قوانین --- ایران
موضوع	: ضابطان دادگستری --- ایران --- شرح وظایف
موضوع	: حقوق مدنی
ردبندی کنگره	: KMH1۶۲۴
ردبندی دیویی	: ۳۴۷/۵۵۰۱۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۵۷۲۴۸

الزامات ضابطین دادگستری در رابطه با حفظ حقوق شهروندی در نظام حقوق کیفری ایران

نویسنده	: زینب نجمی قره قشلاقی
ناشر	: استاد شهریار
صفحه آرا	: حمید محمدی
چاپ و صحافی	: نسیم
شمارگان	: ۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ	: اول - ۱۴۰۰
قیمت	: ۱۱۳ هزار تومان
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۵۷۷-۳۴-۱

نشانی: تهران، خیابان مطهری، خیابان فجر، کوچه شهید نظری، پلاک ۳۶، واحد ۶

تلفن تماس: ۰۲۱-۸۸۸۳۱۰۶۵ و ۰۲۱-۸۸۸۳۷۷۲

همراه: ۰۹۱۲۲۱۷۷۱۷۶

Email: norooz1347@yahoo.com

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۲۱	 کلیات
۲۱	 مقدمه
۲۵	 سابقه و ضرورت موضوع
۲۶	 اهداف و کاربردها
۲۷	 ساماندهی
۲۹	 فصل اول
۲۹	 کلیات، تبیین مفاهیم
۲۹	 ۱-۱- تعریف و سیر تحولات تاریخی ضابطان در پرتو حقوق شهروندی
۲۹	 ۱-۱-۱- مفهوم لغوی و اصطلاحی ضابط دادگستری
۳۲	 ۱-۱-۲- ضرورت وجودی ضابطان دادگستری
۳۲	 ۱-۱-۳- صلاحیت ضابطان دادگستری
۳۴	 ۱-۱-۴- سیر تاریخی ضابطان از دوران باستان تا زمان معاصر
۳۴	 ۱-۱-۴-۱- از دوران باستان تا ظهور اسلام
۳۴	 ۱-۱-۴-۱-۱- آریایی ها
۳۴	 ۱-۱-۴-۱-۲- هخامنشیان
۳۵	 ۱-۱-۴-۱-۳- اشکانیان
۳۵	 ۱-۱-۴-۱-۴- ساسانیان
۳۶	 ۱-۱-۴-۱-۵- از ظهور اسلام تا زمان انقلاب اسلامی
۳۶	 ۱-۱-۴-۱-۱- دوران پیامبر و خلفای اسلامی
۳۷	 ۱-۱-۴-۱-۲- دوران صفویه
۳۸	 ۱-۱-۴-۱-۳- دوران قاجاریه و مشروطیت
۳۸	 ۱-۱-۴-۱-۴- دوران پهلوی
۳۹	 ۱-۱-۴-۱-۵- از انقلاب اسلامی تا زمان معاصر
۳۹	 ۱-۱-۴-۱-۱- کمیته انقلاب اسلامی
۳۹	 ۱-۱-۴-۱-۲- پلیس قضایی
۴۰	 ۱-۱-۴-۱-۳- نیروی انتظامی
۴۰	 ۱-۱-۴-۱-۴- گسترش ضابطان قضایی، خارج از مرزها
۴۰	 ۱-۱-۴-۱-۵- کنترل جرایم بین‌المللی نواقص آن

۴۵.....	۱-۵-۲-انگیزهای بین الملل سازی ضابطان قضایی و نقش آنها در کنترل جرایم بین المللی.....
۴۷.....	۱-۵-۳-ظهور ضابطان قضایی جرایم (مأموران اجرای قوانین کیفری) بین المللی در اروپا.....
۴۹.....	۱-۵-۴- ساخت نهادهای ضابطان قضایی اتحادیه اروپا.....
۵۱.....	۱-۵-۵- همکاری ضابطین قضایی اروپا در دوران جدید برای کنترل جرایم فراملی.....
۵۶.....	۱-۵-۶-منشا پلیس اروپا در دوران جدید در جهت کنترل جرایم فراملی.....
۵۶.....	الف -تاریخچه تاسیس اینترپل.....
۵۷.....	ب - ماموریت ها.....
۵۷.....	ج- اینترپل و جنایات سازمان یافته فراملی.....
۵۹.....	د- حمایت قوانین جزای بین الملل از اینترپل.....
۵۹.....	۱-۲- حقوق شهروندی.....
۶۰.....	۱-۲-۱- مفهوم حقوق شهروندی و واژگان مشابه.....
۶۱.....	مفاهیم حقوق شهروندی و شهروند - تابعیت - ملیت.....
۶۲.....	۱- تابعیت.....
۶۳.....	۲- ملیت.....
۶۳.....	۱-۲-۲- حقوق شهروندی و حقوق بشر.....
۶۵.....	۱-۲-۲-۱- حقوق بشر اعم از حقوق شهروندی.....
۶۵.....	۱-۲-۲-۲- حقوق بشر مساوی حقوق شهروندی.....
۶۵.....	۱-۲-۲-۳- حقوق شهروندی اعم از حقوق بشر.....
۶۶.....	۱-۲-۲-۴- حقوق بشر جدای از حقوق شهروندی.....
۶۷.....	۱-۲-۳- حقوق شهروندی در حقوق عرفی.....
۶۷.....	۱-۲-۳-۱- حقوق شهروندی در حقوق ایران.....
۶۸.....	۱-۲-۳-۲-۱- حقوق شهروندی در قانون اساسی.....
۶۹.....	۱-۲-۳-۲-۲- حقوق شهروندی در قانون احترام به آزادی های مشروع و حفظ حقوق شهروندی.....
۶۹.....	۱-۲-۳-۳-۱- حقوق شهروندی در قانون مجازات اسلامی.....
۷۲.....	۱-۲-۳-۲-۱- حقوق شهروندی در حقوق بین الملل.....
۷۴.....	۳- میثاق بین المللی حقوق اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی.....
۷۷.....	فصل دوم.....
۷۷.....	الزامات ضابطین داد گستری در حوزه حقوق شهروندی.....
۷۷.....	۱-۲- اقدامات ضابطین در حفظ حقوق شهروندی پیش از ارتکاب جرم (مرحله پیشگیری).....
۷۸.....	۱-۲-۱- مفهوم و انواع پیشگیری.....

۷۸	الف- مفهوم پیشگیری.....
۷۹	ب - انواع پیشگیری.....
۷۹	۱ - پیشگیری کیفری.....
۷۹	۲- پیشگیری غیر کیفری.....
۸۰	الف- پیشگیری اجتماعی.....
۸۰	ب- پیشگیری وضعی.....
۸۱	۲-۱-۲- اقدامات ضابطان (پلیس) در پیشگیری وضعی.....
۸۲	۲-۱-۲- ۱- دشوار ساختن ارتکاب جرم.....
۸۳	۲-۱-۲- ۲- افزایش خطر ارتکاب جرم.....
۸۳	۲-۱-۲- ۳- کاهش آماج‌های جرم و جاذبه‌های آن.....
۸۴	۲-۱-۲- ۳- ضرورت وجودی پیشگیری.....
۸۴	الف: پیشگیری از وقوع جرم از دیدگاه قوانین موضوعه کشور.....
۸۵	ب: پیشگیری در چارچوب منشور بین‌المللی حقوق بشر.....
۸۷	۲-۱-۴- نقش نیروی انتظامی (پلیس) در امر پیشگیری.....
۸۷	۲-۱-۴- ۱- راه اندازی مراکز مشاوره.....
۸۸	الف) مشاوره انتظامی.....
۸۸	ب) مشاوره روانشناختی.....
۸۸	ج) مددکاری اجتماعی مستقر در مراکز مشاوره:.....
۸۸	د) روان سنجی.....
۸۸	۲-۱-۴- ۲- راه اندازی مراکز مددکاری.....
۸۹	۲-۱-۴- ۳- استفاده از میانجی گری کیفری.....
۸۹	۲-۱-۴- ۴- به کارگیری پلیس زن.....
۹۰	۲-۱-۴- ۵- به کارگیری پلیس راهنمایی و رانندگی.....
۹۰	۲-۱-۴- ۶- به کارگیری پلیس اماکن عمومی.....
۹۱	۲-۱-۴- ۷- پلیس ۱۱۰ (پلیس ارتباطی).....
۹۱	۲-۱-۵- نقشه راهبردی پلیس در پیشگیری‌های جدید.....
۹۲	۲-۱-۵- ۱- مفهوم و تعریف جرایم سازمان یافته.....
۹۲	۲-۱-۵- ۲- انواع و مصادیق جرایم سازمان یافته.....
۹۲	الف - جرایم سازمان یافته مواد مخدر و اقدامات پلیس در پیشگیری از آن.....
۹۳	ب- جرایم سازمان یافته قاچاق انسان و زنان و پیشگیری از آن.....
۹۴	ج- جرایم سازمان یافته قاچاق اسلحه و اقدامات پلیس در پیشگیری از آن.....

۹۴.....	اقدامات پلیس در پیشگیری از قاچاق اسلحه سازمان یافته
۹۵.....	۲-۱-۶- مصادیق حفظ حقوق شهروندی در مرحله پیشگیری از ارتکاب جرم
۹۵.....	۲-۱-۶-۱- قتل و پیشگیری از آن
۹۵.....	۱- ارتکاب قتل را مشکل کند
۹۶.....	الف) شناسایی، حمایت و حفاظت از آماج ها
	روش مستقیم: در این روش بدون واسطه توسط خود فرد از قتل پیشگیری میشود. به طور مثال فرد
۹۶.....	با استفاده از اسپری بیهوشکننده (به خصوص زنان مقابل متجاوزین جنسی) از خود دفاع می کنند
	روش غیرمستقیم: بعضی از افراد جامعه به لحاظ شرایط خاص در آستانه بزه دیدگی هستند. مثل
	صاحبان بعضی ازمشاغل، طلافروشی ها، کارمندان بانکها، فروشگاهها و... در روش غیرمستقیم با
	بهره گیری از شیشه های ضد گلوله، وسایل الکتریکی و الکترونیکی و نگهبان های شخصی از بزه
۹۶.....	دیدگی و قتل پیشگیری کنند
۹۶.....	ب) کاهش دسترسی مجرم ها (قاتل ها) به اهداف
۹۶.....	ج) منحرف ساختن قاتل ها و مجرم ها
۹۷.....	د) حذف آلات و ادوات جرم از دسترس افراد جامعه
۹۷.....	۲- افزایش خطر ارتکاب قتل
۹۸.....	۳- کاهش فرصت های قتل و جاذبه های آن
۹۸.....	۲-۱-۶-۲- پیشگیری از اعمال منافی عفت
۱۰۰.....	۲-۱-۶-۳- پیشگیری از سرقت منازل و اماکن
۱۰۰.....	پیشگیری وضعی از سرقت
۱۰۰.....	الف) دشوار ساختن ارتکاب سرقت
۱۰۱.....	ج) پایین آوردن جاذبه های سرقت اموال
۱۰۱.....	۲-۱-۶-۴- پیشگیری سرقت های مسلحانه منازل و اماکن
۱۰۲.....	روشهای پیشگیری از سرقت های مسلحانه
۱۰۲.....	۲-۲- اقدامات ضابطین در حفظ حقوق شهروندی پس از ارتکاب جرم
۱۰۳.....	۲-۱-۲- الزامات ضابطین در حفظ حقوق شهروندی تحت تعقیب (متهم)
۱۰۳.....	الف: مقامات کشف جرم
۱۰۴.....	ب: حقوق شخصی تحت تعقیب در کشف جرم
۱۰۵.....	۲-۱-۱-۲-۱- در دستگیری
۱۰۶.....	۲-۱-۱-۲-۲- خودداری از دستگیری خودسرانه اشخاص
۱۰۷.....	۲-۱-۱-۲-۲- حق فرض بی گناهی (رعایت اصل برائت)
۱۰۸.....	۲-۱-۱-۲-۲- حق اطلاع از دلایل دستگیری

- ۱۰۹-۲-۱-۱-۴- حق رفتار انسانی با شخص تحت تعقیب.....
- ۱۱۰-۲-۱-۱-۵- حق تفهیم اتهام.....
- ۱۱۱-۲-۱-۱-۶- حق اطلاع به خانواده و وکیل.....
- ۱۱۱-۲-۱-۱-۷- حق مداخله مراجع و مقامات قضایی صالح.....
- ۱۱۲-۲-۱-۱-۸- رعایت حق حریم خصوصی متهم.....
- الف: رعایت حریم خصوصی جسمانی و روانی.....
- ۱۱۴-۲-۱-۱-۸- رعایت حریم مسکن یا منزل متهم.....
- ۱۱۴-۲-۱-۱-۹- حق مقاومت در برابر اقدامات غیر قانونی پلیس.....
- ۱۱۵-۲-۱-۱-۱۰- اجتناب از اعمال تبعیض بین اصحاب دعوی.....
- ۱۱۶-۲-۱-۱-۱- برخورد مناسب با اشخاص در بازداشت موقت.....
- ۱۱۷-۲-۱-۱-۱- تفکیک میان بزرگسالان و کودکان، محکومین از غیر محکومین.....
- ۱۱۷-۲-۱-۱-۲- حق ارتباط با وکیل و ملاقات با خانواده و بستگان.....
- ۱۱۷-۲-۱-۱-۳- حق نگهداری در اماکن شناخته شده.....
- ۱۱۸-۲-۱-۱-۴- حق عدم تبعیض و احترام به عقاید شخصی.....
- ۱۱۸-۲-۱-۲-۲- حق اعتراض به قرار بازداشت موقت و ارائه آن به مقام قضایی توسط ضابطین.....
- ۱۱۹-۲-۱-۱-۳- حفظ حقوق اطفال در بازداشت موقت.....
- ۱۱۹-۲-۱-۲-۴- حق دسترسی به فوریت‌های پزشکی.....
- ۱۲۰-۲-۱-۱-۵- حق نظارت مستمر مقام قضایی صالح.....
- ۱۲۰-۲-۱-۱-۶- حق رسیدگی بدون تاخیر ناروا.....
- ۱۲۱-۲-۱-۲-۷- حق تنظیم صورت جلسات.....
- ۱۲۲-۲-۱-۱-۸- اجتناب از اخذ تامین از متهم.....
- ۱۲۲-۲-۱-۳- مرحله تحقیقات مقدماتی.....
- ۱۲۲-۲-۱-۳-۱- حقوق شخص تحت تعقیب در مرحله بازجویی.....
- ۱۲۳-۲-۱-۱-۳- ویژگی‌های ناظر بر بازجو و بازجوئی.....
- ۱۲۳-۲-۱-۳-۲- وجود دلایل کافی برای بازجویی.....
- ۱۲۴-۲-۱-۳-۳- مکان و زمان بازجویی.....
- ۱۲۴-۲-۱-۳-۴- تفهیم اتهام.....
- ۱۲۵-۲-۱-۳-۵- تعیین هویت متهم.....
- ۱۲۵-۲-۱-۳-۶- سوالات بازجویی.....
- ۱۲۶-۲-۱-۳-۶-۱- عدم هیپنوتیزم.....
- ۱۲۶-۲-۱-۳-۶-۲- منع استفاده از دستگاه دروغ سنج.....

- ۱۲۶..... ۱-۲-۱-۳-۱-۳-۶-۳ ممنوعیت تزریق مواد مخدر
- ۱۲۷..... ۱-۲-۱-۳-۱-۳-۶-۴ سوالات تلقینی
- ۱۲۸..... ۱-۲-۱-۳-۱-۳-۶-۵ عدم طرح سوالات گمراه کننده و منع اغفال شخص تحت تعقیب
- ۱۲۸..... ۱-۲-۱-۳-۱-۳-۷-۷ اعلام حق سکوت و داشتن وکیل
- ۱۲۹..... ۱-۲-۱-۳-۱-۳-۸-۸ ممنوعیت شکنجه و اجبار برای اخذ اقرار
- ۱۲۹..... ۱-۲-۱-۳-۱-۳-۹-۹ حق داشتن مترجم
- ۱۳۰..... ۱-۲-۱-۳-۲-۲ رعایت تشریفات احضار
- ۱۳۰..... الف: علت احضار و نتیجه عدم حضور
- ۱۳۱..... ب: احضار به شیوه قانونی
- ۱۳۱..... ج: انجام بازجویی در اسرع وقت و حفظ اسرار شغلی
- ۱۳۲..... د: رعایت ضوابط خاص در جرایم منافی عفت
- ۱۳۲..... ۱-۲-۱-۳-۳-۳ رعایت تشریفات جلب
- ۱۳۲..... ۱- زمان جلب و حضور فوری در مقام قضایی
- ۱۳۳..... ۲- تفهیم اتهام به هنگام جلب
- ۱۳۳..... ۳- عدم جلب شخص بیمار تحت تعقیب
- ۱۳۴..... ۱-۲-۲-۲ الزامات ضابطين در حفظ حقوق شهروندی بزه دایم (شاکی)
- ۱۳۴..... حقوق شهروندی بزه دیده
- ۱۳۴..... ۱-۲-۲-۲ دسترسی آسان و سریع به نهادهای عدالت کیفری
- ۱۳۵..... ۱-۲-۲-۲ دسترسی بودن ضابطين و مراجع قضایی
- ۱۳۶..... ۱-۲-۲-۲ دسترسی با هدف حمایتی
- ۱۳۶..... ۱-۲-۲-۲ آگاهی دهی (اطلاع رسانی) به بزه دیده
- ۱۳۷..... ۱-۲-۲-۲ مشاوره حقوقی و حق انتخاب وکیل
- ۱۳۷..... ۱-۲-۲-۲ مانع نشدن بزه دیده از دسترسی به محتویات پرونده
- ۱۳۸..... ۱-۲-۲-۲ حق استفاده از مترجم یا متخصص
- ۱۳۸..... ۱-۲-۲-۲ آگاه سازی بزه دیدگان خاص از کمک های سازمان های مردم نهاد مربوطه
- ۱۳۹..... ۱-۲-۲-۲ رسیدگی در زمان معقول و متناسب توسط ضابطين
- ۱۳۹..... ۱-۲-۲-۲ امکان فوری شکایت
- ۱۴۰..... ۱-۲-۲-۲ تسريع در دریافت شکایت
- ۱۴۰..... ۱-۲-۲-۲ دستگیری و جمع آوری دلایل جرم
- ۱۴۱..... ۱-۲-۲-۲ مرحله تعقیب و تحقیق
- ۱۴۲..... ۱-۲-۲-۲ آگاه ساختن مراجع قضایی

پیش گفتار

به همان اندازه که برقراری نظم و امنیت بسیار مهم و حیاتی است با دوام و قوام حکومت‌ها بستگی مستقیم دارد، حقوق و آزادی مشروع شهروندان نیز از اهمیتی مشابه برخوردار است. تدابیر ضابطین در اجرای وظایف خود در برقراری نظم و امنیت، باید در چارچوب حمایت‌های حقوق بشری و شهروندی باشد و این نهاد، نمی‌تواند با توجه برقراری امنیت، تمهیدات خود را در قبال شهروندان که همان حمایت از حقوق و آزادی‌های آن‌ها است، نادیده بگیرد. بنابراین، ضابطین در صورتی می‌تواند به جایگاه شایسته خود برسند که تمامی وظایف اختیاراتش برای برقراری نظم و امنیت، در راستای ارتقای حقوق شهروندی باشد؛ حقوق شهروندی از ضروریات جامعه بشری است همه حکومت‌ها سعی در رعایت آن دارند، و شاخص مهمی در مراجع انتظامی و قضایی محسوب می‌شود که نیازمند دقت و توجه دست اندرکاران قضایی به ویژه در مرحله دادرسی می‌باشد. در همین راستا، حقوق کیفری در قالب مواد آیین دادرسی کیفری که متضمن حقوق افراد در مراجع قضایی است اقدام به ایجاد بنیادها و اصول نموده است که هر یک به نوبه خود، در راستای حفظ حقوق متهم و احترام به آزادی‌های شهروندی نقش به سزایی را ایفا می‌کنند. همچنین حفظ حقوق شهروندی ارتباط تنگاتنگی با اقدامات و تصمیمات ضابطین دارد. پلیس به عنوان شاخص‌ترین مصداق ضابط و خط مقدم ارتباط با مردم، وظیفه تامین نظم و امنیت شهروندان را به عنوان یکی از مهمترین مصادیق «حقوق عمومی» بر عهده دارد در این نوشتار، در مورد ضابطان دادگستری و سیر تاریخی ضابطان و ضابطان فرامرزی، حقوق شهروندی و نسبت آن با حقوق بشری - پردازیم و همچنین مطالبی درباره الزامات، ضابطان دادگستری و در رابطه با لزوم رعایت

این نوع حقوق درمورد افراد متهم، بزه‌دیدگان و شهود، و همچنین کودکان و زنان مطرح می‌شود. و ضمانت‌های اجرایی نقض حقوق شهروندی در فرایند تحقیقات پلیسی مورد بررسی قرار می‌گیرد.